

ม.ล. เดช สนิทวงศ์

ที่มรุจัก

โดย

พิสุทธิ นิมมานเหมินท์

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตั้งขึ้นระหว่างสงคราม ตามความจำเป็นของสถานการณ์การเมืองในขณะนั้น เมื่อกองทัพญี่ปุ่นได้ยัตราเข้ามา และใช้ประเทศไทยเป็นฐานส่งกำลังบำรุงให้แก่กองทัพของตนซึ่งกำลังสู้รบกับประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรในภาคพื้นของโลก เพื่อให้การจัดหาเสบียงอาหารและวัสดุที่ใช้ในการสงครามของตนสะดวกเรียบร้อยโดยไม่มีอุปสรรค รัฐบาลญี่ปุ่นได้เสนอต่อรัฐบาลไทยให้ตั้งธนาคารกลางขึ้น โดยมีที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่บริหารชั้นผู้ใหญ่เป็นชาวญี่ปุ่นและเป็นบุคคลของประเทศไทยที่รัฐบาลได้ตกลงที่จะตั้งธนาคารกลางของประเทศขึ้นและได้เตรียมการเรองนี้ไว้แล้วตั้งแต่ปี 2483 ฉะนั้น เมื่อ

ถูกฝ่ายมหาอำนาจเร่งเร้ารัฐบาลก็สามารถให้คำตอบได้ทันทีว่า ทางรัฐบาลก็ได้พิจารณาเรื่องนี้อยู่แล้วเหมือนกันและพร้อมจะตั้งธนาคารกลางโดยมีเจ้าหน้าที่บริหารที่เป็นคนไทยได้โดยมิชักช้ารัฐบาลจึงได้มอบให้หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ (ต่อมาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย) ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาการคลังของรัฐบาล ดำเนินการออกกฎหมายธนาคารแห่งประเทศไทย และรับเอากิจการและพนักงานของสำนักงานธนาคารชาติไทยมาธนาคารกลางของประเทศไทยจึงได้เกิดขึ้นและเริ่มกิจการตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2485 เป็นต้นมา

ในระหว่าง 10 ธันวาคม 2485 ถึง 3 สิงหาคม 2492 ซึ่งเป็นระยะเวลาระหว่างสงครามและเสร็จสงครามใหม่ ๆ การเมืองและการเศรษฐกิจของประเทศผันผวนมากในช่วง 6 ปีเศษ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีผู้ว่าการถึง 3 ท่านและผลัดกันเข้าออกถึง 5 สมัย! ในวันที่ 4 สิงหาคม 2492 เรามีผู้ว่าการท่านที่ 4 คือ **ม.ล. เศษ นิทวงศ์** และท่านได้ดำรงตำแหน่งอยู่จนถึง 29 กุมภาพันธ์ 2495 รวมระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในธนาคารประมาณ 2 ปี กับเกือบ 7 เดือน

ม.ล. เศษ นิทวงศ์ เป็นผู้ว่าการที่มีอาวุโสมาก ท่านเป็นผู้ก่อการขึ้นระดับหัวหน้าคนหนึ่งในคณะกรรมการราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งให้บริหารประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 เคยดำรงตำแหน่งหน้าที่ทางราชการที่สำคัญ ๆ มากมายหลายยุคหลายสมัย ฉะนั้น การที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ท่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย จึงเป็นการให้ความสำคัญแก่สถาบันการเงินอันสำคัญของชาติแห่งนี้ นอกจากท่านจะเป็นบุคคลสำคัญและเพียบพร้อมไปด้วยคุณวุฒิ วิทยุฒิ และตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่ผมและพวกเราทุกคนในธนาคารประทับใจมากที่สุด ก็คือ ท่านเป็นสุภาพบุรุษอย่างที่จะหาใครเปรียบได้ยาก ท่านมาจากตระกูลผู้ดีอันเก่าแก่

ที่ได้ประกอบคุณงามความดีให้แก่ชาติบ้านเมืองมาแต่โบราณ ท่านมีกิริยามารยาทละม่อมและวาจาอันนุ่มนวลอ่อนหวาน ท่านเป็นคนที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (โดยเฉพาะผู้น้อย) ท่านเป็นคนที่มีความ Sincerity กับทุกคน ท่านเป็นคนขยัน ท่านทำงานด้วยความสุขุมรอบคอบเสมอ ท่านเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต สรุปแล้วท่านเป็นคนดีทุกอย่างไม่ว่าในเรื่องใด ๆ ดังนั้นพวกเราทุกคนที่ได้ทำงานใกล้ชิดกับท่านจะเกิดความรู้สึกศรัทธา เคารพรักท่านเป็นอย่างมากโดยไม่รู้เสื่อมคลาย

ผมใคร่ขอยกตัวอย่างคุณธรรมต่าง ๆ ของท่านที่ผมได้ประสบมาด้วยตนเองสักสองสามเรื่อง ดังนี้

ตอนที่ **ม.ล. เศษ นิทวงศ์** เข้ามาเป็นผู้ว่าการใหม่ ๆ ผมดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายการคลัง ซึ่งในขณะนั้นเป็นส่วนงานของธนาคารที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในเรื่องการออกและจัดการเงินกู้ และการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ห้องทำงานของผมอยู่ที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของพระตำหนักใหญ่ ซึ่งเวลานี้เข้าใจว่าเป็นห้องทำงานของผู้อำนวยการฝ่ายการบัญชี วันหนึ่งขณะที่ผมกำลังมีแขกอยู่ในห้อง เลขานุการของผมได้วิ่งเข้ามาบอกว่าผู้ว่าการมาหาและกำลังคอยอยู่หน้าห้อง ผมจึงรีบออกมาขอโทษและเชิญท่านเข้ามา หลังจากนั้นท่านก็มาหาผมบ่อย ๆ มิโยที่ผมจะขอร้อง

ให้ท่านเรียกตัวผมไปพบ ท่านก็ยังคงมาหาผม
ที่ห้องอยู่เสมอ

ใครก็ตามที่เคยไปประชุมกับส่วนราชการ
อื่นๆ กับท่าน จะต้องรีบทำบันทึกรายงาน
เรื่องที่ไปประชุมมาโดยเร็วที่สุด เพราะมิฉะนั้น
แล้วจะรู้สึกตะอวยอย่างที่สุดอย่างที่ผมเคย
ประสบมา วันหนึ่งผมไปประชุมกับท่าน จะ
เป็นที่ไหนเรื่องอะไรจำไม่ได้เสียแล้ว ในวันรุ่ง
ขึ้นแต่เช้าท่านก็เดินมาหาผมที่ห้อง แล้วส่งบัน
ทึกรายงานการประชุมซึ่งท่านเขียนเองด้วย
ลายมืออันสวย อ่านง่าย ของท่านให้ผมพร้อม
ทั้งสั่งให้ตรวจสอบดูว่ามีอะไรขาดตกบก
พร่องบ้างผมอายแทบแตกแผ่นดินนี้ เพราะ
ผมยังไม่ได้ยกวางรายงานการประชุมที่กล่าว
เลย! หลังจากนั้น เมื่อไปประชุมที่ไหนกับ
ท่านอีก ผมจะรีบกลับมาทำรายงานทันที

หลังจากที่ท่านได้พ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการ
ธนาคารไปแล้ว ท่านก็มาที่ธนาคารบ่อยๆ
บางครั้งก็มาติดต่อในราชการส่วนพระองค์
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่ส่วนใหญ่
ก็เป็นการมาเยี่ยมเยียนตามสารทุกข์สุกดิบของ
พนักงานที่ท่านรู้จัก ท่านไม่เคยเลยที่จะ
โทรศัพท์ติดต่อขอให้พวกเราทำอะไรให้ ซึ่ง
โดยที่จริงแล้วพวกเราทุกคนพร้อมที่จะรับใช้
ท่านทุกโอกาสอยู่เสมอ

เมื่อผมได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าการธนา
การแห่งประเทศไทย (คนที่ 8 สมัยที่ 11)

ท่านก็มาแสดงความยินดีต่อผมด้วยตนเอง
และตลอดเวลาเมื่อมีวิกฤติการณ์ใดๆ (สมัย
ผมมีมากเสียด้วย เริ่มต้นด้วย Nixon's shock
- 15 ต.ค. 14) ท่านก็จะไม่ลืมมาถามข่าวคราว
และให้กำลังใจอยู่เสมอ ในตอนปลายสมัยของ
ผมในฐานะผู้ว่าการก็มีเรื่องการก่อสร้างอาคาร
สำนักงานใหญ่ที่พวก "บริษัทไทยอีสต์"
ทั้งหลายร่วมกับสมาคมอาชีพผู้เสียประโยชน์
และด้วยการสนับสนุนของ "มิตรเก่า" ของผม
ท่านก็มาเยี่ยมเยียนและให้กำลังใจว่า เมื่อเรา
เชื่อว่าเราทำถูกแล้วก็ไม่ต้องเอาใจใส่อะไรกับ
เรื่องปลุกย่อยทั้งหลายเพราะเป็นของธรรมดา
ที่ผู้เสียประโยชน์จะต้องมีปฏิกิริยา ผมจึงตั้งใจ
ได้ว่าเราได้ทำอย่างดีที่สุดเพื่อรักษาประโยชน์
ของสถาบันของเราซึ่งในที่สุดก็คือ ของชาติ
นั่นเอง ดังนั้นเมื่อเกิดอุปสรรคขึ้นเช่นนี้ก็ช่วย
ไม่ได้เราได้ทำหน้าที่ของเราแล้วโดยบริสุทธิ์ใจ

ตลอดเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ
ธนาคารแห่งประเทศไทย งานส่วนใหญ่ก็เป็น
ไปโดยราบรื่นเรียบร้อยไม่มีปัญหาอะไร เรื่อง
ทองคำของเราที่ฝากไว้ ณ ประเทศญี่ปุ่น ทาง
ฝ่ายสัมพันธมิตรก็คืนมาให้ การค้ากับประเทศ
ญี่ปุ่นแบบบัญชีเงินเชื่อ (Open account) ก็
ดำเนินไปด้วยดี เป็นประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2
ประเทศ การค้ากับต่างประเทศก็ไม่มีปัญหา
อะไร ประเทศไทยคงมีรายรับเงินตราต่างประเทศ
มากกว่ารายจ่าย เงินสำรองระหว่าง

ประเทศจึงมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การขายเงินตราต่างประเทศ (เงินปอนด์สเตอร์ลิง) ให้แก่ตลาดเสรีในอัตราที่ใกล้เคียงกับอัตราตลาด ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรีมีเสถียรภาพดีขึ้น และเป็นทางช่วยดึงเงินที่หมุนเวียนในท้องตลาดให้กลับเข้ามายังธนาคารกลาง อันเป็นการช่วยชะลอความกดดันของภาวะเงินเฟ้อให้อยู่ในขอบเขตที่พอควบคุมได้

อาจจะเป็นเพราะสถานการณ์ต่าง ๆ ของการเศรษฐกิจและการเงินของบ้านเมืองราบรื่นกระมัง ผู้ปกครองประเทศในขณะนั้นจึงเกิดชะล่าใจและรีบเร่งจะแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดนโยบายการเงินใหม่ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในการเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ในหนังสือที่ระลึกวันครบรอบปีที่สี่สิบของธนาคารแห่งประเทศไทย (10 ธันวาคม 2505) ได้เขียน สรุปเหตุการณ์ในระยะนี้ไว้เป็นอย่างดี ผมจึงขอลอกมาลงไว้ทั้งหมด

“สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในระยะนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในนโยบายการเงินต่างประเทศเมื่อต้นปี 2495 การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นคำริและคำสั่งของรัฐบาลในสมัยนั้นดังปรากฏในบันทึกฉบับวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2495 ของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลัง

อันมีข้อความทำถึงความประสงค์ของรัฐบาลว่า

1. ในการปรึกษาหารือกันเรื่องการปริวรรตเงิน ปรากฏว่าท่านนายกรัฐมนตรีมีความประสงค์ที่เป็นข้อใหญ่ ๆ 4 ประการคือ

ก. จะให้ค่าของเงินต่างประเทศลดลงเมื่อเทียบกับเงินไทย

ข. จะให้ค่าครองชีพลดลง

ค. จะไม่ให้มีการเอาเงินต่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้รับมานั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ของประเทศอื่น

ง. ไม่จำเป็นต้องสะสมเงินต่างประเทศเป็นทุนสำรองเพิ่มขึ้นอีก

ความประสงค์ข้างต้นเมื่อประมวลเข้ากับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในระยะนั้นก็ไม้อาจแปลเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากว่ารัฐบาลในสมัยนั้นมั่นใจในความมั่นคงในค่าของเงินบาทว่าจะสามารถกลับไปสู่สภาพก่อนสงครามได้ จึงคิดที่จะปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยน ข้อนี้ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในสมัยนั้นไม่เห็นด้วยและเสนอรัฐบาลให้ดำเนินนโยบายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยปฏิบัติอยู่ในเรื่องการขายเงินตราต่างประเทศต่อไป กล่าวคือปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีเป็นไปตามภาวะการค้าต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยจะค่อย ๆ โน้มอัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีให้ต่ำลงเท่า

ที่จะทำได้ ตามอุปทานแห่งเงินตราต่างประเทศ นอกจากนั้นยังไม่เห็นพ้องกับคำริของรัฐบาลที่จะกลับทำการควบคุมการจ่ายเงินตราต่างประเทศอีก เพราะขัดแย้งกับฐานะดุลการชำระเงินที่เป็นอยู่ในระยะนั้น ความเห็นแตกต่างกันทั้งในเรื่องการเพิ่มค่าของเงินบาททันทีและการควบคุมสินค้าเข้าได้เป็นเหตุให้ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยต้องพ้นจากตำแหน่งไป”

ม.ล. เดช สนิทวงศ์ ได้พ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2495 หลังจากนั้นเพียง 2 ปี ก็ปรากฏว่าผลของการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐบาล โดยเฉพาะการเพิ่มค่าของเงินบาทเกินกว่าอัตราที่สมควรไม่ได้ผล ซ้ำกลับทำให้การค้ากับต่างประเทศได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากการส่งออกสินค้าออกได้รับการกีดกันจาก

อัตราแลกเปลี่ยนที่เสียเปรียบ ส่วนการส่งออกสินค้ากลับได้รับการส่งเสริมให้นำเข้ามาโดยอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูก ดังนั้นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่ทรุดโทรมลงตั้งแต่ 16 พฤศจิกายน 2496 รัฐบาลจึงต้องใช้นโยบายจำกัดสินค้าเข้าอย่างเข้มงวดกวาดขันยิ่งขึ้น ฉะนั้น ในที่สุดผลที่ได้รับก็คือ ภายในระยะเวลาเพียง 2 ปี ประเทศไทยได้สูญเสียเงินสำรองระหว่างประเทศไปอย่างมหาศาล เพราะดุลการค้าเสียเปรียบและมีการลักลอบส่งเงินทุนออกนอกประเทศอีกด้วย

ประวัติศาสตร์การเงินของประเทศไทยในระยะที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างที่ดีของสิ่งที่ไม่ควรทำ! ผมขอสรุป ม.ล. เดช สนิทวงศ์ ผู้ว่าการคนที่ 4 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้ชี้แจงแสดงความเห็นคัดค้านนโยบายเสี่ยงโชคของผู้มีอำนาจในเวลานั้น.

อันเพชรแท้แม้เจียรระไนก็ไม่หวั่น
ทองแท่นนั้นมิหวั่นไฟที่ไล่เผา
คนดีจริงแม้ธรรมชาติทำทันเอา
ไม่ถูกเข้าให้อธรรมย่ำความจริง ฯ

(มถกถกานิต ของ อธิก สวัสดิ์มงคล)